

اشاره:

افزایش صادرات غیرنفتی و نفوذ به بازارهای جهانی، از اهداف عمده بازرگانی خارجی کشور است که در راستای برنامه اقتصاد بدون نفت، پیگیری می‌شود.

برای رشد صادرات غیرنفتی، علاوه بر شناخت بازارهای هدف، اختیار داشتن کالاها و خدمات استاندارد شده قابل عرضه به این بازارها، ضروری است. برای آنکه بتوان در قرن آینده حضوری موفق در بازارهای بین‌المللی داشت، مهم‌ترین کار، استاندارد کردن تولیدات کشور است. به‌ویژه دستیابی به استانداردهای بین‌المللی مهم‌ترین گام برای پذیرش کالاهای ایرانی در بازارهای خارجی است.

خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» در گفت‌وگو با خانم جمیله سیفی کارشناس توسعه صادرات وزارت صنایع، میزان حساسیت بازارهای مختلف نسبت به استاندارد بودن کالاهای صادراتی را جویا شد.

ماحصل این گفت‌وگو را با هم می‌خوانیم.

کیفیت، بهترین وسیله تبلیغ برای استاندارد کالاهای ایرانی است

■ آیا صدور کالاهای فاقد استاندارد لازم به بازارهای

بین‌المللی، تاکنون تأثیر منفی بر صادرات غیرنفتی کشور علوم انسانی داشته است؟

تا واحدهای تولیدکننده محصولات صادراتی تا آنجا که برایشان مقدور بوده است، درخصوص ارتقاء کیفیت کالا و استاندارد نمودن کالاها، تلاش کرده و پیشرفت‌هایی داشته‌اند. با این وجود، مواردی مشاهده شده که محصول صادراتی، کیفیت موردانتظار را نداشته است. به‌نظر می‌رسد که برای مورد توجه قرار دادن کیفیت کالاهای صادراتی «اجبار» مدنظر باشد.

در این رهگذر، باید استاندارد اجباری برای کالاهای صادراتی شاخص و دارای مزیت و سهم در بازار جهانی، معمول گردد. ضرورت دارد هیأتی روی کالاهای دارای سابقه صادرات، نظارت دقیق داشته باشد و از صدور محصولات فاقد

استانداردهای بین‌المللی داشته باشند و این امر راه نفوذ به بازارهای جهانی است، نمی‌تواند دلیل ورود به این بازارها باشد. باید تمام جوانب امر سنجیده شود که البته مهم‌ترین اصل کیفیت کالا می‌باشد.

کیفیت، بسته‌بندی و حمل و نقل سریع و سالم در بحث صادرات بسیار مهم هستند. در کنار این موارد، چنانچه کالاهای ایرانی مهر استانداردهای بین‌المللی را داشته باشند، بهتر در بازارهای خارجی پذیرفته خواهند شد.

■ به نظر شما کیفیت و استاندارد کالاهای صادراتی به بازارهای هدف چگونه باید باشد؟

□ باید فرهنگ مصرف‌کننده در هر بازار مدنظر باشد. باید بررسی نمود که کالا به چه صورت و وضعیتی، مطلوب بازار موردنظر می‌باشد.

به دلیل نداشتن یک سیاست صحیح، بعضی از شرکت‌های صادرکننده کالا به کشورهای تازه استقلال یافته شوروی سابق، کالاهای بدون استاندارد را فقط با هدف کسب سود آنی، عرضه کرده‌اند و کانتینرهایی از کالاها را به این کشورها کسب کرده‌اند. حتی مشاهده شده که شرکت‌هایی که مهر استاندارد برای تولیدات خود دارند، در ارایه کالا به کشورهای تازه استقلال یافته، دقت لازم را نداشته‌اند. مشتریان خارجی نیز به سفارتخانه‌های جمهوری اسلامی ایران اعتراض کرده‌اند. سفارتخانه‌های ایران اعلام کرده‌اند که گمرکات این کشورها ورود یک کالای ایرانی را به خاطر رعایت نکردن کیفیت آن، تا اطلاع ثانوی ممنوع کرده‌اند.

در کشورهای جنوب شرقی آسیا با توجه به حضور فعال تولیدکنندگان کشورهای صنعتی در آنها که از طریق انجام سرمایه‌گذاری مشترک به تولید کالا مشغول هستند، اگر کالای بدون کیفیت و استاندارد صادر شود، پذیرای آن نخواهند بود. ضمن آنکه باید معتقد باشیم که کالای ایرانی به صورت یک دست به هر نقطه جهان صادر شود، کیفیت و استاندارد لازم را داشته باشد. البته توجه به قوانین و مقررات بازارها نیز مهم است. به همین جهت پیش از ارسال کالا باید بازاریابی و بررسی صحیحی از بازار داشته باشیم.

○ با توجه به گسترش پیمان‌های تجاری منطقه‌ای و جهانی، اخذ مهر استاندارد بین‌المللی برای محصولات در آینده امتیازی محسوب می‌شود.

○ دریافت استانداردهای بین‌المللی جنبه ارتقاء موقعیت کالاهای صادراتی در تجارت بین‌المللی را دارد، اما برای ورود به بازارهای جهانی الزامی نیست.

■ به نظر شما، بهترین وسیله تبلیغ استاندارد کالاهای ایرانی چیست؟

□ بهترین وسیله تبلیغ، تولید و عرضه کالای با کیفیت است. اگر کالایی استاندارد کارخانه‌ای یا ملی داشته باشد، اما از نظر کیفیت زیر سؤال برود، مسلماً نمی‌توان در بازارهای خارجی حضور موفقی داشت. البته بسیاری از کشورها، استاندارد ملی کالاهای ایران را قبول دارند و محصولات صادراتی با مهر استاندارد ایران را خریداری می‌کنند. اما اگر کالای فاقد کیفیت حتی با مهر استاندارد صادر شود، نمی‌توان تبلیغ درستی درباره استاندارد ایران انجام داد.

■ آیا دریافت مهر استانداردهای بین‌المللی برای ورود به بازارهای جهانی الزامی است؟

□ دریافت استانداردهای بین‌المللی به طور عمده جنبه ارتقاء موقعیت تولیدات صادراتی کشور در صحنه رقابت بین‌المللی را دارد. البته برای ورود به بازارهای آینده، یک عامل ضروری نخواهد بود. اگر تولیدکننده ایرانی در درجه اول به کیفیت محصول خود که به بازارهای جهانی عرضه می‌کند، توجه داشته باشد و کیفیت خوب را رعایت کند، مورد استقبال قرار خواهد گرفت.

دریافت مهر استاندارد بین‌المللی، شرط ورود به بازار نیست، اما افزایش شهرت محصول ایرانی نسبت به کالاهای مشابه خارجی را سبب می‌شود.

با توجه به آنکه عضویت در پیمان‌های تجاری منطقه‌ای و جهانی یکی از روش‌های تقویت روابط تجاری کشورها شده است، و نیز از آنجا که پیش‌بینی می‌شود ایران به عضویت سازمان جهانی تجارت (WTO) درآید، اخذ مهر استاندارد بین‌المللی برای محصولات ایرانی به ویژه در آینده، امتیازی محسوب خواهد شد.

■ آیا برای نفوذ به بازارهای بین‌المللی، رعایت ضوابط استاندارد کشورها تکافو می‌کند؟

□ تکیه بر این موضوع که کالاهای ایرانی حتماً

ورود به بازارهای شرق آسیا مهم است.

■ کشورهای اروپایی درباره استانداردهای کالاهای ایرانی چه نظری دارند؟

□ به طور کلی رعایت استاندارد در کالاهای صادراتی به اروپا بسیار مهم است. انگلیس استاندارد "BIS" را می‌پذیرد و اگر یک واحد تولیدی مهر استاندارد BIS را داشته باشد، بالطبع در بازار انگلیس موفق خواهد بود.

البته برخی کشورهای اروپایی، بر سوابق تجاری ایران تکیه دارند و الزامی ندارد که کالاهای صادراتی استاندارد آنها را داشته باشد. برای مثال سابقه صدور پوشاک ایران به آلمان کافی است و ضرورتی به رعایت استانداردهای آلمان در مورد پوشاک نیست.

در بخش مواد غذایی، اصولاً کشورهای اروپایی استاندارد و بسته‌بندی ایران را نمی‌پذیرند. به همین علت مواد غذایی صادراتی به اروپا مانند رب گوجه‌فرنگی، معمولاً به صورت فله به اروپا صادر می‌شود و سپس در آنجا مطابق با استاندارد بسته‌بندی آنها، بسته‌بندی و عرضه می‌شود. اروپایی‌ها روی بسته‌بندی کالاهای کشاورزی و مواد غذایی ایران تأکید زیادی دارند.

از سوی دیگر برخی کالاها مانند کاشی ایران در بازارهای اروپایی موقعیت مطلوبی دارند و ضرورتی به اخذ مهر استاندارد بین‌المللی ندارند. در بازار رقابتی کاشی اروپا، تولیدات کاشی ایران به خوبی از نظر قیمت نیز رقابت می‌کند و به راحتی به فروش می‌رسد. کاشی‌های ایران حتی با کاشی‌های کشورهای اروپایی از جمله ایتالیا، در بازار اروپا رقابت می‌کند. باید در نظر داشت که در امر صادرات غیرنفتی، کیفیت کالا، حرف اول را می‌زند و اخذ استانداردهای بین‌المللی، مزیت بیشتری برای کالاهای ایرانی محسوب می‌شود. به عبارت دیگر استانداردهای بین‌المللی باید در کنار اعتقاد به کیفی بودن کالا، در نظر گرفته شود. استاندارد و کیفیت، مکمل یکدیگر هستند.

○ برخی کشورهای اروپایی مانند آلمان بر سوابق تجاری تکیه دارند و کالاهای صادراتی به این کشورها لزوماً نباید استاندارد آنها را داشته باشد.

■ به طور کلی کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی (اگو) چه نوع استانداردی را طلب می‌کنند؟

باید از این تفکر که هر کالای قابل صدور به کشورهای آسیای میانه، قابلیت صادرات به کشورهای دیگر مثلاً مالزی و تایلند را نیز دارد، پرهیز نمود.

ضرورت دارد که میان بازارها تفاوت قایل شویم و کالاهای خواست هر بازار را با در نظر گرفتن استاندارد کالاهای رقیب در آن بازار، صادر نماییم.

○ با توجه به حضور فعال کشورهای صنعتی در شرق آسیا، کالاهای صادراتی به این منطقه باید کیفیت و استاندارد لازم را داشته باشد. توجه به مقررات و قوانین این بازارها ضروری است.

■ آیا مجموعه کالاهای صادراتی غیرنفتی ایران با استانداردهای معمول در بازارهای هدف مطابقت دارد؟

□ برخی از بازارهای صادراتی، استاندارد خاص خود را دارند و روی تطابق استاندارد کالاهای وارداتی با استانداردهای خودشان حساسیت دارند. البته اگر استاندارد بین‌المللی (ایزو) داشته باشیم، کالا را قبول می‌کنند. برخی از بازارها مانند سنگاپور، استاندارد خاص خود را دارد و برای استاندارد کالاهای وارداتی نیز اهمیت قایل است و لذا در صدور کالا به این کشور باید استاندارد موردنظر خریدار رعایت شود. در غیر این صورت نفوذ به این بازار بسیار مشکل خواهد بود.

ترکیه استاندارد «تسه» را رعایت می‌کند.

■ آیا هر کشوری فقط استاندارد خاص خود را قبول دارد؟

□ برخی از کشورها، این چنین هستند. البته بیشتر کشورها به موضوع کیفیت کالا توجه دارند و اگر کیفیت خوب باشد، مهر استاندارد برایشان خیلی مهم نیست. اما ترکیه درباره برخی کالاها فقط استاندارد خودش را قبول دارد و به همین جهت برخی از شرکت‌های ایرانی صادرکننده کالا به این کشور، مبالغی هزینه کرده و مهر استاندارد ترکیه را دریافت کرده‌اند. این موضوع برای تمام کشورها قابل تعمیم نیست.

■ آیا کشورهای جنوب شرقی آسیا نیز استانداردهای خاص خود را قبول دارند؟

□ کشورهای جنوب شرقی آسیا، بیشتر استانداردهای اروپایی را مدنظر دارند و فرهنگ کالاهای وارداتی آنها بیشتر بر فرهنگ غربی استوار است. بنابراین رعایت استاندارد برای

حاشیه جنوبی خلیج فارس، کیفیت کالا و بسته‌بندی، هر دو مهم هستند. اگر در کنار این دو موضوع، مقوله استاندارد به عنوان یک موضوع تکمیلی رعایت شود، بهتر است.

■ کالاهایی که در حال حاضر به کشورهای حوزه خلیج

فارس صادر می‌شود، از نظر استاندارد چه وضعیتی دارند؟

□ کالاهای صادراتی به این منطقه از نظر بسته‌بندی، استاندارد مطلوب ندارد. براساس مذاکرات به عمل آمده، کالاهای صادراتی به این کشورها به صورت طبقه‌بندی استاندارد و کیفی شده و سلیقه مشتری نیز در نظر گرفته می‌شود. با این وجود، برای حفظ این بازارها، بهتر است نظارت بیشتری روی کالاهای صادراتی به این منطقه صورت بگیرد.

■ آیا تاکنون به جهت استاندارد نبودن کالای صادراتی به

بازارهای موردنظر، جنس برگشت داده شده است؟

□ البته مواردی مشاهده شده است. برای مثال کالایی به کانادا صادر شده بود که به دلیل رعایت نشدن ضوابط استاندارد و کیفیت کالا، خریدار به سفارت جمهوری اسلامی ایران در این کشور اعتراض کرد. سفارت ایران در کانادا نیز این اعتراض را به وزارت صنایع و مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران اعلام نمود. با وجود آنکه ادعا شده بود کالای صادراتی مهر استاندارد دارد، اما کیفیت آن مورد اعتراض مصرف‌کننده بود.

■ چرا در بازارچه‌های مرزی، کالاهای فاقد کیفیت و

استاندارد به کشورهای همجوار عرضه می‌شود؟

□ هدف اولیه برای فعالیت بازارچه‌های مرزی، بهبود موقعیت اقتصادی منطقه بوده است. این بازارچه‌ها با انگیزه اشتغال‌زایی و جلوگیری از بیکاری ایجاد شدند. در چنین شرایطی، به طور طبیعی استاندارد جدی تلقی نمی‌شود. در این بازارچه‌ها، برخی کالاها به دلیل نداشتن استاندارد مطلوب، زیر قیمت کالای صادراتی فروش می‌رود. این امر نه تنها به سابقه کالاهای ایرانی در رعایت استاندارد و کیفیت لطمه می‌زند، بلکه بهای کالاهای تولیدی را نیز زیر سؤال می‌برد. زیرا پایین‌تر از قیمت واقعی در این بازارچه‌ها عرضه می‌شود. این لطمه بر اثر استاندارد نبودن کالاهای عرضه شده در بازارچه‌های مرزی و پیله‌وری مشاهده می‌شود.

□ بخشی از اعضای اکو که در غرب آسیا واقع می‌باشند، در زمینه رعایت استاندارد در کالاهای وارداتی، نظر خاصی ندارند. مشکل عمده ایران در ارتباط با کشورهای عضو اکو، در زمینه تعرفه‌های ترجیحی است که هنوز به طور شایسته از آن استفاده نکرده‌ایم.

در میان اعضای سازمان همکاری اقتصادی (اکو)، ترکیه نیز هست که فقط صادرکنندگانی که کالاهای با استاندارد بالاتر به این کشور ارسال کنند، موفق خواهند بود.

■ کشورهای واقع در حاشیه جنوبی خلیج فارس درباره

استاندارد کالاهای صادراتی ایران چه نظری دارند؟

□ از آنجا که کشورهای صنعتی و به ویژه اروپایی در بازار کشورهای حاشیه جنوبی خلیج فارس نفوذ کرده‌اند و نیز کشورهای خاور دور کالاهای زیادی به این منطقه صادر می‌کنند، این کشورها در رابطه با بسته‌بندی کالاهای ایرانی، مشکل دارند. برای مثال آنها کیفیت خرماهای صادراتی ایران را قبول دارند، اما بسته‌بندی آن را تأیید نمی‌کنند.

آنها به دلیل بسته‌بندی نامطلوب خرماهای ایران، با وجود مرغوبیت خرما، آن را زیر قیمت خریداری می‌کنند. در بازار